

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції

МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ

12-14 грудня 2024 року

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції

«МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»

*присвяченої Всесвітньому дню науки
(12-14 грудня 2024 року)*

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

УДК 0/9(082)
М 754

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 2 від 24 лютого 2025 року)*

М 754 Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (12-14 грудня 2024 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича. 346 с.

ISBN 978-966-423-938-4

У Збірнику представлені результати теоретичних і практичних досліджень із широкого спектру напрямів: суспільні науки, гуманітарні науки, технічні науки, природничі та математичні науки, економічні науки.

Збірник містить матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку»* (12-14 грудня 2024 року). Конференція була організована та проведена Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Радою молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України.

ISBN 978-966-423-938-4

УДК 796.54:378.147.091.33-027.22](075.8)

**За достовірність результатів дослідження відповідальність несуть автори*

© Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича, 2025

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Халавка Юрій Богданович – доктор хімічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна – голова організаційного комітету.

Бешлей Ольга Василівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри англійської мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Гакман Анна Вікторівна – докторка наук з фізичного виховання і спорту, професорка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Горохолінська Ірина Володимирівна – докторка філософських наук, доцентка, заступниця голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Григорків Марія Василівна – докторка економічних наук, професорка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Дідух Віталія Віталіївна – докторка філософії (PhD), асистентка кафедри практичної психології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Жаворонок Артур Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Калініченко Віталій Андрійович – кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Костюк Уляна Іванівна – аспірантка кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Крайній Павло Іванович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права, Голова Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Мікірін Іван Сергійович – аспірант кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Николайчук Іванна Михайлівна – кандидатка біологічних наук, асистентка кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Онипа Денис Павлович – кандидат фізико-математичних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Рошка Надія Михайлівна – докторка філософії (PhD) в галузі біології, завідувача лабораторії кафедри молекулярної генетики та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Сімахова Анастасія – докторка економічних наук, професорка кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки Національного авіаційного університету, перша заступниця Голови Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України

Тичініна Альона Романівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Толок Віктор Сергійович – асистент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Хобзей Микола Михайлович – аспірант кафедри радіотехніки та інформаційної безпеки, заступник голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Напрямок: Гуманітарні науки

Василь Баранець

Ключові аспекти впливу штучного інтелекту на хід дипломатичних переговорів215

Оксана Богуцька

Пережити смерть: Кенгірське повстання – початок розпаду системи концентраційних таборів218

Микола Глібішук

Чи підходять загальноприйняті хронологічні межі Першої світової війни для Центрально-Східної Європи? ...221

Андрій Карабардін

Розвиток української молодіжної науки в еміграції в 20-х роках XX століття
(за матеріалами журналу «Тризуб»)225

Тарас Ковалець

Німецькі війська на півдні України у 1918 – на початку 1919 рр.: війна, мир, допомога, окупація
(на прикладі 415-го піхотного полку Саксонської армії)228

Віталій Калініченко

Свинцеві медальйони та бляшки-накладки з Рідківецького археологічного комплексу VIII-XIII ст.233

Валерія Пилипець

Виклики для археології на сучасному етапі російсько-української війни: трагедія Херсонесу Таврійського238

Денис Позняков

Хотинська кампанія річпосполитсько-османської війни 1620-1621 років:
актуальні наукові проблеми дослідження241

Ярослав Ткачук

До питання про політику російської військової адміністрації
щодо єврейського населення Буковини на початку Першої світової війни246

Mykyta Mahomadov, Olha Bratanych

Learning English dialects through video games250

Юліанна Віщак

Деперсоналізація жінок у жанрі антиутопії: регламентація та відновлення суб'єктності255

Ольга Бешилей

Формування образу українських переселенців в сучасних англійських онлайн виданнях258

Anna Vykliuk

Terms of proto-germanic Origin in Neuroscience262

Катерина Калинич, Марина Горбатюк

Антропологія травми у репортажі Войцехатохмана «Ти наче камінь їла»264

Анастасія Нікоряк, Наталія Нікоряк

Політично-релігійний дискурс роману «Покора» Мішеля Уельбека267

Альона Тичініна, Артем Гургіш

Розробка методів навчання, що сприяють розвиткові культурної компетенції
на уроках зарубіжної літератури у середній школі272

Наталія Чайковська, Світлана Наместюк

Емодзі як нова форма комунікації в літературі: аналіз роману Евлін Лейн «Emojis in real life»
в контексті цифрової епохи276

Марина Горбатюк

Елементи тревелогу в збірці есеїв «Міста і люди» Йозефа Рота279

Володимир Благий

Соціокультурні аспекти релігійного досвіду в контексті нейротеології281

РОЗРОБКА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ, ЩО СПРИЯЮТЬ РОЗВИТКОВІ КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Альона Тичініна¹, Артем Гургіш²

¹Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури

²Кафедра англійської мови

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

E-mail: a.tychinina@chnu.edu.ua, hurhish.artem@chnu.edu.ua

АНОТАЦІЯ. Розглядаються особливості та можливості впровадження методологічних підходів культурно-історичної школи й мультикультуралізму на уроках зарубіжної літератури у середній школі. Основну увагу приділено перспективам розвитку культурної компетентності учнів за допомогою цих методологій. Пропонується низка методів навчання, що сприяють розвитку культурної компетентності, а також таких методів, що сприяють її примноженню. Акцентовано на значенні культурної компетентності та культурного інтелекту (CQ) у контексті сучасної освіти та їхній актуальності для формування всебічно розвиненої особистості.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: культурна компетентність, зарубіжна література у середній школі, літературознавство, методика викладання зарубіжної літератури

I. Поняття культурної компетентності

Серед стратегічних для України цілей сталого розвитку постає завдання реалізації якісної освіти, яка передбачає «оновлення змісту навчання шляхом упровадження навчальних програм з питань сталого розвитку, раціонального споживання, прав людини, гендерної рівності, культури, соціальної єдності, миру та ненасильства» до 2030 р. [4], що пропагують розуміння цінності культурного різноманіття. Компетентнісний підхід у навчанні сьогодні втілює таку програму. Приміром, в останні роки педагогічний фокус змістився з розвитку лише лінгвістичних вмінь учнів на паралельне вдосконалення їхньої компетентності в культурі країни, мову якої вони вивчають. Серед ключових компетентностей у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти [2] важливим сегментом виступає культурна компетентність. Термін «культурна компетентність» було введено у науковий обіг вже більше двадцяти років тому П. Ерлі і С. Анг (2003). Проте у сфері української освіти вона пріоритетизується лише останніми роками, коли наголошується наважливості розвитку не лише емоційного інтелекту (EQ), але й культурного інтелекту (CQ). Культурна компетентність – це здатність учасників освітнього процесу ефективно взаємодіяти з представниками різних культур у полікультурному просторі, розуміти та поважати їхні цінності, традиції, мови та інші аспекти культурного контексту.

II. Методи навчання, що сприяють розвитку культурної компетентності

Методи навчання, що сприяють розширенню культурної компетенції на уроках англійської літератури в середній школі, спрямовані на розвиток уявлень учнів про культурне різноманіття, формування навичок міжкультурної комунікації та усвідомлення зв'язків між літературою та культурними традиціями. Окреслимо методи, які на нашу думку, сприятимуть такій меті.

По-перше, необхідно вказати метод порівняльного аналізу, позаяк порівняння літературних творів з різних культур, які мають схожі транзитивні теми (наприклад, любов, конфлікти поколінь, героїзм). Варто обговорювати з учнями культурні цінності, які стоять за зображеними ідеями. Це сприятиме усвідомленню школярами того, що аналогічні цінності можуть мати різні інтерпретації, залежно від культурного контексту.

По-друге, ефективними видаються інтеркультурні проєкти – виконання групових або індивідуальних завдань, спрямованих на дослідження англомовних культур. Учні можуть створювати презентації або буклети про літературних героїв, що представляють різні англомовні країни. Також варто залучати практику міжкультурних дискусій про цінності та історичні особливості, що відображені в текстах зарубіжної літератури. Це розвиватиме дослідницькі навички і здатність розуміти культурний контекст літератури (метод культурного контексту).

Окрім того, позитивні наслідки матиме організація на уроках зарубіжної літератури дискусійних клубів, у межах яких обговорюються твори англомовної літератури з акцентом на культурні аспекти. Доречними будуть дебати, приміром, на тему: «Чи сучасні цінності відповідають тим, що зображені у тексті?». У результаті сформуються навички аргументованого висловлення думки та розуміння чужих поглядів.

Також можна застосувати методи проєктного навчання, інтеграції з іншими предметами, творчих завдань. Варто використовувати мультимедійні ресурси на уроках літератури, залучати фільми, аудіокниги, документальні відео, ілюстрації. Це посилить інтерес до літератури та сприятиме сприйняттю інакшого культурного середовища.

III. Методи навчання, що сприяють примноженню культурної компетентності

У літературознавстві існують методології, які суттєво примножують культурну компетентність. Йдеться про культурно-історичну школу та мультикультуралізму, на підставі концептуального досвіду яких ми пропонуємо власні методи навчання зарубіжної літератури.

Культурно-історична школа у літературознавстві виникає під впливом історичного підходу до літератури і культури (сер. XIX ст.). Головним критерієм вивчення літератури в аспекті даної методології постав історизм, що сприяло виявленню закономірних зв'язків між фактами, подіями, явищами у творах мистецтва. Звідси, літературний текст виступав у якості важливого історичного документа. Засновником культурно-історичної школи вважають І. Тена, який вивчав відображені в літературному тексті типи людини (ментальності), що сформувалися у певному суспільстві. Також він фіксував зв'язки між історичною традицією та її функціонуванням у межах певної соціальної формації. І. Тену вдалося описати еволюцію літературного процесу крізь призму духовного національного характеру [див. 3]. Ці методологічні пропозиції варто можна використовувати, вивчаючи будь-який програмний твір із зарубіжної літератури у середній чи вищій школі.

Провідна концептуальна ідея І. Тена виглядає доволі промовисто: «раса – середовище – момент», де «раса» інтерпретується як стійке і зрідка змінюване явище, оскільки йдеться про спадкові особливості національного характеру, вроджений темперамент, притаманний конкретній особистості чи народу загалом. Раса і характер народу постають концентрованим вираженням його історії [див. 3]. Тобто, йдеться про специфіку відображення певної ментальності, національності, національного характеру у літературному тексті. Виявлення цього аспекту на уроках зарубіжної літератури буде не лише цікавим квестом, а формуватиме інклюзивність інакшого – основу культурної компетентності. «Середовище» уособлює зображені у творі зовнішні обставини, географічні фактори, топографічні особливості, що формують характер особистості чи народу (раси) [див. 3]. У такому ключі, приміром І. Тену, вдалось прослідкувати відмінності між германськими, еллінськими й латинськими ментальностями. У такий спосіб здобувачі освіти виявлятимуть свої аналітичні здібності, логічне і просторове мислення, послуговуватимуться актуальними знаннями з інших шкільних дисциплін. «Момент» фіксує у літературному тексті конкретні історичні, соціальні, духовні події, формуючи уявлення про історичний рівень культури. Тобто, апелюючи до цієї категорії учні можуть говорити про хронотоп, історичний момент, час та його інтерпретація у конкретному художньому зразкові.

Категорії «середовище» і «момент» вимагають від реципієнта усвідомленого читання і розуміння контекстів.

Як бачимо, «тенівська формула» виступає доволі зручним інструментом для виявлення, тлумачення й прийняття інакшості чи то конкретної особистості, чи то народу загалом. Пізнання цієї інакшої ментальності через художній текст зарубіжної літератури формує культурну компетентність учнів середньої школи. Тому ми пропонуємо модифікувати запропоновану формулу у такий спосіб, щоб вона була зрозумілою сучасним здобувачам освіти, і візуалізувати його у трикутнику: «Ментальність – середовище – час». Ефективність такої схеми ми засвідчили під час пробного навчання.

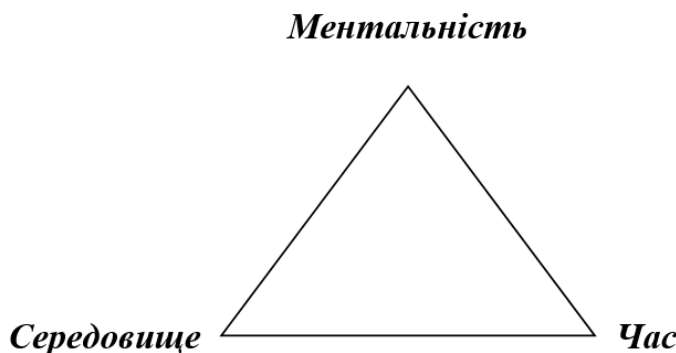

Рис.1. Ментальність – середовище – час

Термін «мультикультурний» виникає у середині XX ст., під впливом явищ глобалізації, і фіксує особливості співіснування багатьох (різних, інакших) культур у межах одного суспільства. Методологія мультикультуралізму фокусується на відображених у світовій літературі соціальних явищ крізь призму різноманіття культур і практик [див. 3]. Враховуючи досвід зарубіжних вчених (Ч. Тейлор, Ш. Бенхабіб, Е. Хейвуд, Е. Саїд, С. Жижек), українська професорка Н. Висоцька у монографії «Єдність множинного. Американська література к. XX – поч. XXI ст. у контексті культурного плюралізму» (2010) обґрунтовує різні кластери мультикультурності: демографічно-описовий, програмно-політичний, ідеологічно-нормативний, соціально-трансформативний, історичний [1].

IV. Висновок

Мультикультуралізм інтерпретує суспільство сукупність різних культур, і прагне аналізувати всі аспекти соціального життя крізь призму різноманіття. Методологія зосереджується на рівному ставленні до всіх культур, враховуючи їхні унікальні традиції, цінності та переконання. Отже, методологія мультикультуралізму оприявнює складність і багатовимірність культурної взаємодії, розглядаючи культурну ідентичність як динамічний і контекстуально обумовлений процес. Власне, поняття культурної ідентичності (як певної аксіологічної картини світу) і кризи чи втрати ідентичності проблематизується тут найбільше. При цьому варто враховувати, що явище національної ідентичності ґрунтується на дихотоміях «я – інший» «свої – чужі», на визнанні іншого як самодостатнього і паритетного суб'єкта відносин. Увагу учнів варто сфокусувати на тому як відображено «я» у тексті, хто по відношенню до нього (неї) є своїм, а хто і чому – чужим. Такі міркування і зроблені висновки формуватимуть у здобувачів освіти, які опрацьовують зарубіжну літературу, не лише навички контекстуального і порівняльного аналізу, але й основи культурної компетентності – глибоке розуміння і прийняття культурної різноманітності, взаємної поваги, інклюзії та демократії.

Інструменти для впровадження цієї концептуальної стратегії у середній школі можуть стати мультимедійні матеріали (фільми, аудіокниги, інтерактивні мапи), проєктна діяльність (створення виставок, відеороликів, презентацій), групова робота (дебати, міні-дослідження, круглі столи), інтерактивні методи (квізи, рольові ігри, творчі завдання). Зокрема, ми пропонуємо створювати ментальні карти до творів англомовної літератури, які у межах персоносфери тексту продемонструють взаємодію різних національностей, ментальностей, ідентичностей у творі. Ефективність такої візуалізації ми апробували під час пробного навчання.

V. Список використаних джерел

- [1] Висоцька, Н.О. (2010). Єдність множинного. Американська література кінця XX – початку XXI століть у контексті культурного плюралізму : монографія. Київ : Вид.центр КНЛУ, 456 с.
- [2] Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-devaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення 06.02.2024).
- [3] Тичініна, А.Р. (2018). Сучасні методологічні практики : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 160 с.
- [4] Цілі сталого розвитку. Національна доповідь. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>

DEVELOPMENT OF TEACHING METHODS THAT PROMOTE THE ENHANCEMENT OF CULTURAL COMPETENCE IN FOREIGN LITERATURE LESSONS IN SECONDARY SCHOOL

Alyona Tychinina, Artem Hurhish

ABSTRACT. The article deals with the peculiarities and possibilities of implementing methodological approaches of the cultural-historical school and multiculturalism at the lessons of foreign literature in secondary school. The main attention is paid to the prospects of developing students' cultural competence with the help of these methodologies. A number of teaching methods are proposed that contribute to the development of cultural competence, as well as methods that contribute to its enhancement. The importance of cultural competence and cultural intelligence (CQ) in the context of modern education and their relevance for the formation of a fully developed personality is emphasised.

KEYWORDS: cultural competence, foreign literature in secondary school, literary studies, methods of teaching foreign literature

Наукове видання

**«МОЛОДІЖНА НАУКА
ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»**

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції

Відповідальний за випуск

Павло Крайній

Дизайн та верстка

Юліанна Віщак

Підписано до друку 24.02.2025. Формат 60х90/16.
Електронне видання. Умов. друк. арк. 20,1. Обл.-вид. арк. 20,5. Зам. 3-002.
Видавництво Чернівецького національного університету
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №891 від 08.04.2002 р.